

AIDS **NYT46**

Sundhedsstyrelsen
AIDS-sekretariatet

APRIL 1991

Universitetsbiblioteket 2 (DNLB)

0902-5375

200004961217

- »Jeg drømte ikke om at det kunne ske for mig!«
- AIDS-redegørelse: Mindre dramatisk stigning, men stadig flere påvirkes
- Informationskam-pagner skal supple-res af lokal oplysning
- Bekymring for spredning af HIV i Grønland
- Fakkeltog 12. maj

250.000 mænd og 100.000 kvinder bør overveje en HIV-test

»Jeg drømte ikke om at det kunne ske for mig!«

FOTO: ALFA-PRESS

«- AIDS er ikke noget, jeg behøver at bekymre mig om, for smitten rammer stort set kun bøsser, nar-komaner og folk, der har rejst i Afrika.»

Sådan omtrent lyder en af de farligste myter omkring AIDS. Folk, der beskæftiger sig med AIDS-oplysning, møder myten i talrige variationer.

Myten om, at AIDS kun findes i afgrænsede grupper, er forklaringen på, at en voksende del af smittespredningen faktisk finder sted udenfor disse grupper. Mange bøsser har f.eks. lært at beskytte sig. Men det har været sværere at få budskabet til at slå igennem udenfor de velkendte grupper med risikoadfærd.

Det er rigtigt, at de tilfælde af HIV-smitte vi finder i Danmark, næsten altid kan sættes i forbindelse med mænd, der har sex med mænd, med stofmisbrug eller med Afrika-farere. Men smitten er hyppigt sket på anden hånd - og udløser da typisk et voldsomt chock, når den opdages: - Jeg drømte ikke om, at det kunne ske for mig!

Mange mennesker overser tilsyneladende, at bøsser, stofmisbrugere og folk, der har rejst i Afrika, faktisk ikke er samlet i grupper, der er klart afgrænset fra den øvrige befolkning. Bifile mænd, der har

sex med andre mænd, har også sex med kvinder. Stofmisbrugere har sex med ikke-stofmisbrugere. Personer, der har rejst eller boet i områder i Afrika med mange smittede, vender tilbage til Danmark og har sex med andre danskere.

Derfor skal AIDS-oplysningen øge opmærksomheden omkring de forskellige former for »anden-hånds-smitte«. En ærlig og troværdig AIDS-information kan alligevel ikke bygge på en påstand om, at risikoen for HIV-smitte er omtrent lige stor for alle, der har et seksuelt forhold til et andet menneske, og som ikke beskytter sig. Det har også betydning, hvem man har sex med.

At smitten stort set altid - direkte eller indirekte - kan spores tilbage til grupper med en bestemt adfærd, betyder ikke, at vejen så er fri for tilfældig sex uden beskyttelse med alle andre. Man kan nemlig ikke se på folk, om de f.eks. har været i Afrika for 8 år siden, om de er biseksuelle eller har været stofmisbrugere. Den slags finder man netop først ud af, når bekendtska-

bet ikke længere er tilfældigt. Og i øvrigt: Der er også andre seksuelt overførbare sygdomme, som det kan være en god ide at beskytte sig imod.

Men det er vigtigt, at folk bliver mere bevidste om mulig »anden-hånds-smitte«. Vi kan forebygge en del videre smittespredning, hvis vi kan få folk, der har udsat sig for en reel risiko til at overveje sin risikoadfærd - evt. ved at få foretaget en undersøgelse for HIV-antistoffer.

Det er et budskab, vi må have med ud i AIDS-oplysningen. Men de grupper, der her er tale om - f.eks. prostitutionskunder og personer, der har haft sex med folk, der har været i Afrika - findes spredt i den øvrige befolkning. Derfor er det nødvendigt at indarbejde oplysning om mulig »anden-hånds-smitte« i de generelle oplysningskampagner. Og bl.a. derfor vil der også fortsat være behov for brede offentlige kampagner om AIDS.

Palle Juul-Jensen
Medicinaldirektør

FOTO: FLEMMING ADELSON

Risiko-adfærd:

250.000 mænd og 100.000 kvinder bør overveje en HIV-test

Den heteroseksuelle spredning af HIV-smitte sker især ved sex med personer, der har haft en af de velkendte typer af risikoadfærd: F.eks. ved sex med biseksuelle mænd, sex med stofmisbrugere, sex med prostituerede eller med Afrika-farere. Men hvor mange drejer det sig om i dansk sammenhæng? Det har forskerparret Mads Melbye og Robert Biggar undersøgt. De når frem til, at næsten en kvart million danske mænd og op imod 100.000 kvinder har haft en adfærd, som gør, at de kan have udsat sig for smitte.

Man har længe været klar over, hvilken adfærd, som giver en *særlig risiko* for at få HIV og AIDS. I det danske samfund skal de HIV-smittede således især søges blandt:

- mænd, homoseksuelle og biseksuelle, der har sex med mænd
- stofmisbrugere
- blandt personer, der har opholdt sig i de lande (især i Afrika syd for Sahara), hvor HIV-smitten er særlig udbredt.

I en række lande kan man desuden finde mange HIV-smittede blandt prostituerede.

AIDS-oplysning overfor disse former for adfærd kan underbygges med masser af hårde facts, som burde gøre det klart, at den enkelte må tage AIDS-truslen alvorligt.

Det er heller ikke så svært at pege på personer, som stort set ingen risiko har for HIV/AIDS: Fremfor alt de - trods alt mange - mennesker, som har levet i stabilt parforhold uden sidespring i en længere årrække.

En forebyggende oplysningsindsats bør ikke fremmane AIDS-truslen som en personlig risiko i disse tilfælde. Det vil ikke være troværdigt, og det vil gøre folk trætte af at høre om AIDS.

De vanskelige« tilfælde

Det »vanskelige« i AIDS-oplysnings-sammenhæng er de mange mennesker, som befinder sig et sted mellem disse to yderpunkter - f.eks. kvinder, der har haft sex med biseksuelle mænd; mænd, der har været hos prostituerede; folk, der har haft sex med stofmisbrugere eller med mennesker, der har rejst i Afrika.

- Det er en myte, at AIDS har ført til en »sexuel istid«, siger overlæge ved Statens Serum Institut, Mads Melbye.

Personer med denne adfærd har udsat sig selv for en smitterisiko. Ikke nogen stor risiko - måske. For den enkelte kan risikoen synes ubetydelig. Men hvis først uheldet er ude, er der ikke megen trøst at hente i at kunne konstatere, at uheldet ikke var særlig sandsynligt.

Hvert år er der en del danskere, som smittes heteroseksuelt. I mange tilfælde går de længe rundt uden at ane, at de kan være smittede - og risikerer derfor at smitte andre. Det betyder en risiko for en videre, »usynlig« smittespredning.

Det er derfor et vigtigt mål for AIDS-oplysningen at nå disse personer og gøre dem bevidste om smittefaren. Problemet er bare, at vi hidtil ikke har vidst ret meget om dem: Hvem er de, hvor mange er de; hvordan er deres adfærd typisk...?

Smitten i andet led

Det er bl.a. disse spørgsmål, forskerparret Mads Melbye og Robert Biggar søger at give svar på i en ny

(Fortsættes side 4)

(Fortsat fra side 3)

undersøgelse, hvis resultater offentliggøres om kort tid.

- Vi har søgt mere systematisk at kortlægge, hvor risikoadfærden befinder sig i den danske befolkning, fortæller Mads Melbye, siden 1. februar overlæge på Epidemiologisk Afdeling ved Statens Seruminstitut.

Med støtte fra Statens Sundhedsvidenskabelige Forskningsråd har han og Biggar spurgt 4680 tilfældigt udvalgte danskere i alderen 18-59 år om seksualadfærd, rejseaktivitet, HIV-test, prostitutionsbesøg m.v. Tre fjerdedele har sendt det udsendte spørgeskema retur.

Styrken i den nye undersøgelse er, at man ikke blot har talt op, hvor mange af de adspurgte, der f.eks. har haft sex med mænd, hvor mange partnere, den enkelte har haft, eller om folk f.eks. har været i Afrika. Man har søgt at kombinere de forskellige spørgsmål. Altså stilte spørgsmål af typen: Har personer med mange partnere hyppigt haft sex med en biseksuel? Har folk, der har haft sex med en stofmisbruger, hyppigt mange partnere? Rejser prostitutionskunder meget?

»Skjult« smittespredning

- Den »skjulte« smittespredning hænger ofte sammen med sådanne kombinationer af adfærd, forklarer Mads Melbye. Man kan f.eks. godt tænke sig, at en gruppe unge har mange skiftende partnere. Men hvis de kun gør det med hinanden og aldrig har haft andre seksuelle kontakter, er det relativt ufarligt i AIDS-sammenhæng. Hvis derimod blot én af dem også har sex med f.eks. en stofmisbruger eller en biseksuel, bliver faren for smittespredning pludselig realistisk. Undersøgelsen søger derfor ikke kun at kortlægge, hvor mange der har en egentlig risikoadfærd. Man prøver at inddrage næste led i smittespredningen: Hvor mange har haft - eller véd, at de har haft - sex med én, som har haft risikoadfærd.

Man har længe vidst, at man

ikke blot skal se på »risikogrupper« i snæver forstand, men også må være opmærksom på smitte i andet - og evt. tredje - led. Ser man f.eks. på de retningslinier, som findes for bloddonorer i Danmark, opfordres ikke blot stofmisbrugere, homo/biseksuelle mænd, prostituerede og personer, der har rejst i Afrika, til at lade være med at give blod. Opfordringen rettes også til folk, der har haft sex med personer fra disse grupper.

16 pct. af danske mænd

Mads Melbye har opgjort antallet af personer, som har udsat sig for en smitterisiko ved at se på, hvor mange der enten tilhører én af de kendte »risikogrupper« eller - har haft sex med en person, som de ved er bøsse/biseksuel - har været kunde hos en prostitueret - har haft sex med en person, som de ved er stofmisbruger - har haft sex med en person, som de ved tidligere har opholdt sig i Afrika syd for Sahara.

Undersøgelsen når da frem til, at 16 pct. af de 18-59 årige danske mænd og 5 pct. af kvinderne har udsat sig for en risiko for HIV-smitte. Det svarer til, at omkring 1/4 million danske mænd og små 100.000 kvinder har haft en adfærd, som gør, at de bør overveje muligheden for smitte nærmere.

Bør opfordres til test

- Det siger noget om den potentielle risiko i et samfund som det danske, siger Mads Melbye. Jeg mener, man bør overveje i højere grad at opfordre folk til at få foretaget en HIV-test. Og opfordringen skal netop ikke blot rettes til folk, der tilhører de snævre »risikogrupper«, men også til personer, der har haft sex med folk fra disse grupper. Selv om det seksuelle forhold kan ligge ti år tilbage, kan du i dag være smittet med HIV uden at vide det - og give smitten videre til andre.

- Det er der givetvis mange i de

pågældende grupper, som ikke er opmærksomme på. Hvis disse personer fik afklaret deres HIV-status, kunne man bremse en stor del af den »skjulte« smittespredning. Og samtidig synes jeg, at vi i dag har så mange behandlingsmuligheder at tilbyde de HIV-smittede, at vi også af den grund må opfordre til at få taget testen, hvis man er i tvivl.

De færreste testet

Mads Melbyes undersøgelse viser, at størsteparten af de mennesker, der har udsat sig for en smitterisiko, er uvidende om deres smittestatus. Selv blandt de homo/biseksuelle synes det at være de færreste, der har fået foretaget en HIV-test.

Undersøgelsen viser desuden, at der faktisk ofte er en sammenhæng mellem forskellige former for risikobetonet adfærd. F.eks. har prostitutionskunder ofte adskillige andre sexpartnere - ud over de prostituerede. Den typiske prostitutionskunde er ikke den lidt ældre herre, som kendes fra vittighedstegninger - selv om han også findes. Men det er mænd i 20'erne og 30'erne, som går mest til prostituerede. Og prostitutionskunder rejser i øvrigt gennemgående en del - hvilket giver en risiko for smitteimport fra udenlandske prostitutionsmiljøer, hvor HIV ofte er meget mere udbredt end i Danmark.

Samme antal partnere

- Kan man bruge undersøgelsen til at vurdere, om AIDS-oplysningen har fået folk til at ændre adfærd?

- Ja, og resultaterne er ikke éntydigt opmuntrende set med smitte-bekæmpelses-øjne.

- Når man af og til hører om en »sexuel istid« som følge af AIDS, er der tale om en ren myte. Vi har spurgt folk, hvor mange partnere de har haft det sidste år, og hvor mange, de havde i 1980. Og det er da rigtigt, at personer, som i dag f.eks. er i begyndelsen af 30'erne, gennemsnitlig ikke har så mange partnere, som de havde, da de var i

FOTO: FLEMMING ADELSON

Undersøgelsen kortlægger ikke kun, hvem der har haft en egentlig risiko-adfærd. Den inddrager også næste led i smittespredningen: Hvor mange har haft sex – eller ved, at de har haft sex – med én, som har haft risiko-adfærd. (Foto fra filmen »Et andet liv«).

begyndelsen af 20'erne. Derfor kan de opleve, at de er blevet mere »satte« på det seksuelle område.

– Men det er heller ikke sådan man skal sammenligne. Det vi skal se på, er den seksuelle adfærd i næste generation: Har personer, der nu er i 20'erne færre partnere nu, end personer, der var i 20'erne i 1980, havde i 1980? Foretager man den type sammenligning, finder man, at der ikke er nogen forskel i antallet af partnere for nogen aldersklasser.

Mest unge der bruger kondom

– Ser man på, hvordan folk har sex, viser tallene bl.a., at analsex stadig er populært hos mange. Noget tyder på, at analsex øger risikoen for smitteoverførsel, selv om det stadig er uvist i hvilket omfang, det er tilfældet. Næsten en trediedel af de yngre kvinder har prøvet analsex – ca. 15 pct. indenfor det sidste år, og der er en klar sammenhæng mellem at have prøvet analsex og at have haft samleje med en bisek-

suel mand.

– Vi har også spurgt folk om brug af kondom. Her tyder svarene på, at brugen af kondom er blevet væsentligt mere udbredt blandt unge op til 25 år. Derimod er det svært at spore nogen som helst ændring på dette punkt blandt folk over 25 år.

– Vi kan dog ikke med en undersøgelse af denne type vurdere, i hvilken forbindelse folk bruger kondomerne. Der kan godt være en del, som husker at beskytte sig i situationer, som indebærer en særlig smitterisiko.

– Men svarene understreger, at man generelt bør tænke sig lidt om, inden man har sex med nye partnere. Når ca. hver sjette mand har udsat sig for en smitterisiko, betyder det også, at der kan være en risiko ved helt tilfældig sex – i hvert fald hvis man ikke beskytter sig.

Mads Melbye mener, at undersøgelsen bør gentages med et vist mellemrum – f.eks. hvert femte år, så man kan se, om der sker ændringer i den risikobetonede adfærd i befolkningen.

Sundhedsstyrelsen mener, at personer, der har haft en risikoadfærd, bør overveje at få afklaret deres smittestatus gennem en undersøgelse for HIV-antistoffer. HIV-smittede, der ikke er syge endnu, kan i dag tilbydes en række muligheder for forebyggende behandling, som kan betyde øget livskvalitet og forlænget levetid på et senere tidspunkt.

Når det drejer sig om personer, der har udsat sig for en risiko for smitte »på anden hånd«, er der desuden i mange tilfælde tale om en adfærd, som den pågældende kun har haft en enkelt eller få gange, og som nu er ophørt. Mange synes måske det da er urimeligt at skulle bruge kondom resten af livet i forhold til sin faste partner. Så er det rimeligt at få tvivlen afklaret ved en HIV-test.

Man må i den forbindelse huske på, at den risikoadfærd, man har haft, kan ligge 10 år tilbage. Og er man HIV-smittet, kan man risikere at smitte en partner i morgen, selv om man ikke har gjort det endnu.

N.G.

NYT I NOTER

AIDS og Vesterbro

«AIDS og Vesterbro» er emnet for et offentligt møde fredag d. 3. maj kl 19-22 i Vesterbro kulturhus, Lyrskovsgade 4, København. Der vil være indlæg fra et panel af personer med kendskab til HIV og AIDS i den københavnske bydel, og der vil være underholdning med skuespilleren Anne Marie Helger samt uddrag fra cabareten med »Hivertene og Co.«.

I perioden 27. april-4. maj vil der være en udstilling af Navneprojektets AIDS-mindetæpper i kulturhuset, hvor der er åbent kl 10-23. Lørdag kl 10-19, og 1. maj er der lukket. Hver aften kl 20.00 bliver der fortalt om baggrunden for tæpperne.

Pårørende-gruppen i København

Pårørendegruppen i København har fået egen telefon: 30 32 88 95.

Henvendelse kan ske alle dage mellem kl 19 og 21.30.

Pårørende til HIV-smittede og AIDS-syge mødes hver onsdag aften i »Villaen« på Frederiksberg for gennem samtaler at hjælpe og støtte hinanden. Postadressen er: Pårørendegruppen, Postbox 1898, 2300 Kbh. S.

12.maj: Fakkeltog mindes AIDS-ofre

Søndag d. 12. maj er international mindededag for mennesker, som er blevet ramt af AIDS. I Danmark vil der om aftenen være fakkeltog i bl.a. København, Århus, Odense og Herning.

I København er der samme aften planlagt en stor gallaforestilling på Det Ny Teater, hvor en lang række kunstnere vil optræde til fordel for AIDS-Fondet. Det overordnede tema vil være kærlighed, inspireret af Paulus' breve, hvori han skriver »men størst af alt er kærligheden...«.

Forestillingen starter kl 19.00 og slutter ca. 21.30. Kl 22.00 har

Landsforeningen for Bøsser og Lesbiske arrangeret et fakkeltog fra Rådhuspladsen til Holmens Kirke, hvor der afholdes midnatsmesse.

I forbindelse med forestillingen på Det Ny teater præsenteres en ny sang/plade/musikvideo med Savage Rose, også til fordel for AIDS-Fondet.

I Århus går fakkeltoget fra Bispetorvet gennem byen til Domkirken. Der bliver taler, sang og musikalsk underholdning.

I Odense starter fakkeltoget fra Flakhaven. Formanden for Fyns Amts sygehusudvalg, Inge Lise Paustian, taler, og der vil være musikalsk underholdning med bl.a. Birthe Kjær, Kim Sjøgren og en kvartet fra Odense Symfoni Orkester. Gudstjeneste i Domkirken.

Herning bliver rammen om det første vestjyske fakkeltog. Det starter kl 21.30 på Tinghuspladsen. Folketingsmedlem Anne Marie Hansen (S) er blandt talerne. Også her slutter fakkeltoget med en minddegudstjeneste. *j-mil*

Også i år bliver der fakkeltog på Rådhuspladsen i København.

FOTO: KIM LARSEN

FOTO: JENS NØRGAARD LARSEN

HÆDERSPRISER FRA AIDS-FONDET. Årets hæderspriser fra AIDS-Fondet blev d. 26. marts tildelt John-Erik Stig Hansen, læge og forskningsstipendiat på Hvidovre Hospital, Amanda Heggs, stud. psyk. og HIV-smittet, samt Paul Christian Madsen, AIDS-konsulent fra Fyn. På billedet flankerer de AIDS-Fondets præsident, skuespilleren Susse Wold, der på årsmødet fik overrakt en testamentarisk gave på 1 mill. kr til pleje af AIDS-patienter. Årsmødet blev iøvrigt den sidste store opgave for AIDS-Fondets hidtidige sekretariatschef, Jette Friis O'Bróin, der er blevet informationschef i Ældre Sagen.

New York: Gratis kondomer til gymnasie- elever

De 260.000 elever i New Yorks high school's vil fra september 1991 kunne få udleveret gratis kondomer i skolen uden at have deres forældres tilladelse. Det besluttede byens »Board of Education« i februar med fire stemmer mod tre. Som omtalt i AIDS-Nyt nr. 45 har sagen givet anledning til en heftig diskussion i New York.

Chefen for byens skolevæsen påpeger i en begrundelse bl.a., at der i USA i alt var 646 tilfælde af AIDS blandt 13-19 årige. 14 pct. af disse tilfælde kan henføres til heteroseksuel kontakt. Det skønnes samtidig, at 80 pct. af de unge i New York, som besøger skolernes sundhedsklinikker, har haft sex, når de når 18-19 års alderen. Der er således en reel risiko for heteroseksuel smittespredning blandt de unge.

Thailand: 100.000 HIV-smittede

Den thailandske regering har besluttet at sætte ind mod landets omfattende prostitutionsindustri, som har givet anledning til voksende bekymring for HIV-smittespredning. Det skønnes, at 800.000 af Thailands ca. 55 mill. indbyggere lever af prostitution. Til sammenligning er der ca. 700.000 lærere.

Regeringen skønner, at der er 50.000-100.000 HIV-smittede, hvoraf ca. 25.000 har fået smitten fastslået ved en undersøgelse. Andre skøn lyder på 150.000-200.000 smittede, og mange læger mener, at smittespredningen er tiltagende.

Italien: To kvinder smittet ved oral-sex

Italienske læger har rapporteret om to tilfælde, hvor kvinder er blevet smittet med HIV gennem oral-sex. I begge tilfælde er der tale om kvinder, der har praktiseret »fellatio« med HIV-smittede stofmisbrugere. »Fellatio« er den tekniske betegnelse for slikning af de mandlige kønsorganer. Begge kvinder nægter at have haft samleje med de HIV-smittede mænd. De nægter desuden stofmisbrug eller anden form for risikoadfærd. Den ene kvinde er kun 15 år.

De to mænd havde en Herpes-infektion, som kan give små blærer på penis, og den ene blødte ind i mellem fra små sår på penis. Den anden var i HIV-infektionens sidste stade og havde derfor meget virus i sin organisme. Selv om der således har været tale om særlige omstændigheder, der har øget risikoen for HIV-infektion, understreger de italienske læger, at eksemplerne viser, at oralsex ikke er »sikker sex«.

AIDS-redegørelse fra Sundhedsstyrelsen:

Mindre dramatisk stigning, men stadig flere påvirkes

Stigningen i det årlige antal AIDS-tilfælde i Danmark har været aftagende siden midten af 1980'erne. I epidemiens første år var fordoblingstiden ca. 1 år, mens den nu er ca. 3 år. Dette skyldes først og fremmest ændret adfærd i de miljøer, hvor smitten først spredtes (især bøsse miljøet). Men det skyldes også forbedrede behandlingsmetoder, som udskyder tidspunktet for en AIDS-diagnose blandt HIV-smittede.

Det fremgår af Sundhedsstyrelsens redegørelse om HIV og AIDS, som i marts 1991 er sendt til Sundhedsministeriet. Redegørelsen er en ajourføring af den, som blev givet til Indenrigsministeriet i 1987. Det er hensigten, at 91-redegørelsen i redigeret form senere skal sendes ud til en større kreds.

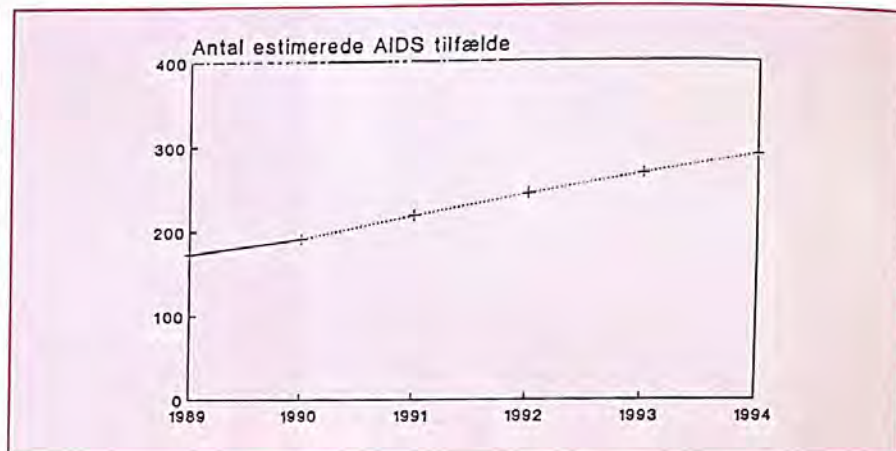
De nyeste tal om antal AIDS-syge og smitemåden samt den geografiske fordeling fremgår af AIDS-Nyt's bagside.

Som det fremgår af figur 1 har den procentvise fordeling på sandsynligste smittekilde ændret sig en del siden første halvdel af 80'erne.

AIDS-tilfælde blandt stofmisbrugere er steget fra 1% til 7% af det samlede antal. Gruppen af heteroseksuelt smittede mænd og kvinder er også steget markant, fra 3% til 11%.

De homoseksuelt/biseksuelt smittede er fortsat langt den største gruppe, men er faldet fra at udgøre 86% til 71% af det samlede antal.

Det er vanskeligt at forudsige det forventede årlige antal tilfælde af AIDS, bl.a. på grund af ukendskab til det nøjagtige antal HIV-smittede, ændret adfærd i forskellige grupper og forbedrede behandlingsmetoder. Men med forbehold

Figur 2: Ved fremskrivning af AIDS-tilfælde kan anvendes forskellige matematiske modeller (se AIDS-NYT 41). Her er anvendt den såkaldte lineær-logistiske model. Denne model har vist sig specielt egnet til fremskrivning af tilfælde blandt mænd, der har sex med mænd. Og er valgt på grund af denne gruppes fortsatte dominans. En kraftig procentuel stigning blandt stofmisbrugere og heteroseksuelle vil f.eks. kunne ændre forudsigelsen væsentligt.

forventer Sundhedsstyrelsen en stigning fra godt 200 i 1991 til ca. 300 i 1994 (se figur 2).

5.000 HIV-smittede

Sundhedsstyrelsen skønner fortsat, at ialt ca. 5.000 mennesker i Danmark er blevet smittet med HIV. I midten af marts 1991 var ca. 2.800 personer fundet HIV-positive. HIV-meldesystemet viser, at ca. en person om dagen testes HIV-positiv for første gang (ca. 365 i 1990).

Lægernes anonyme indberetning af enkeltpersoner viser, at ca. 20% af de smittede er kvinder.

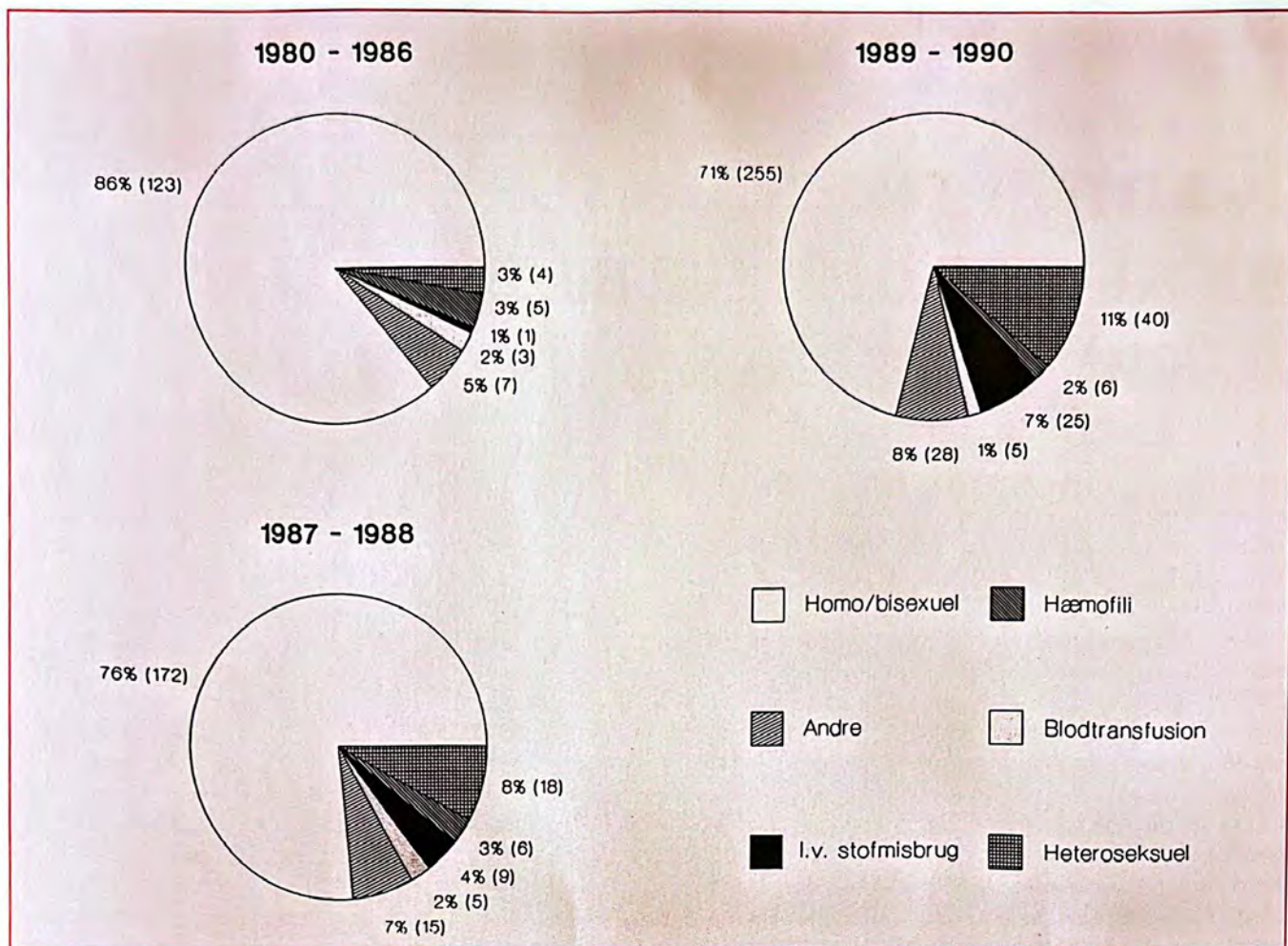
I perioden 1. august - 31. december 1990 blev 29.361 personer undersøgt for HIV-antistoffer.

Det fremgår også af redegørelsen, at der i 80'erne er sket et meget stort fald i antallet af sex-sygdommene gonorré og syfilis (se figur 3 og 4). Klamydia regnes i dag for den hyppigste seksuelt over-

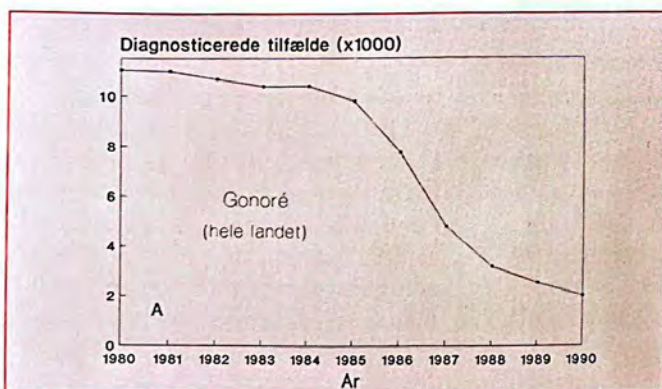
førte sygdom i Danmark. Klamydia-infektion overvåges ikke systematisk, men en laboratoriemæssig overvågning er under opbygning. Der er formentlig omkring 20.000 Klamydia-infektioner i Danmark om året, heraf ca. 70% blandt kvinder. Og 2/3 af kvinderne er under 25 år. Det vides ikke, om Klamydia-tilfældene har været stigende eller faldende de seneste år.

Bedre behandling øger overlevelsen

De foreløbige erfaringer viser, at et stigende antal personer med HIV-smitte med tiden udvikler AIDS. Undersøgelser fra Danmark og USA viser, at omkring 50% af de HIV-smittede har udviklet AIDS 10 år efter smitten. På dette tidspunkt har yderligere 25% symptomgivende HIV-infektion, mens de resterende 20-25% fortsat ikke har symptomer.

Figur 1: Den procentvise andel af det totale antal AIDS-tilfælde for perioderne 1980-86, 1987-88 og 1989-90 i grupper med risikoadfærd (absolutte tal i parentes).

Figur 3

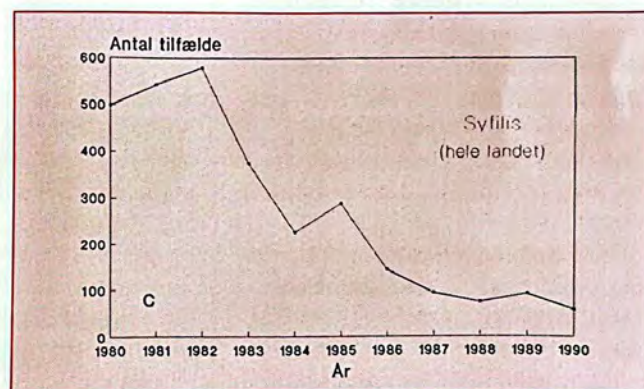
På baggrund af disse undersøgelser mener man i dag, at næsten alle HIV-smittede med tiden vil udvikle AIDS. Tiden fra smitte til udvikling af AIDS kan af ukendte årsager variere fra mindre end et halvt år til mere end 12 år.

I årene fra 1985 til 1990 er den gennemsnitlige overlevelse for AIDS-patienter efter diagnosetidspunktet øget fra mindre end 1 år til op mod 3 år. Dette skyldes tidligere diagnose, bedre behandling og fo-

rebyggelse af de svære infektioner som f.eks. lungebetændelse samt specifik behandling af HIV-infektionen.

Slæk ikke på indsatsen

Stadig flere mennesker vil blive påvirket af HIV og AIDS i de kommende år, skriver Sundhedsstyrelsen i redegørelsen.

Figur 4

Enten ved selv at blive smittet, eller indirekte som pårørende, kollega, plejer m.v. De kommende år vil man se mange flere menneskelige lidelser end tidligere i epidemien, og de samfundsmæssige omkostninger vil stige.

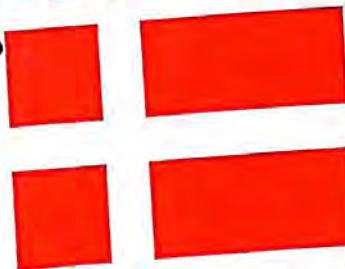
Sundhedsstyrelsen advarer imod at slække på den forebyggende indsats, selv om nogle af kurverne ikke viser så dramatisk en tendens som tidligere.

j-mil

AIDS-oplysning:

Kampagner skal suppleres af lokal oplysning

Inter Rail

En »pengekate« til
unge rejsende
uddeles i maj/juni
sammen med en
pjece og kondomer.

En stor del af den nye AIDS-redegørelse handler om oplysning, dels om evaluering af den hidtidige indsats, dels om den fremtidige indsats.

Befolkningens opmærksomhed om AIDS steg kraftigt fra 1986 til 1989 med toppunktet i 1988, hvor den store kampagne kørte i Danmarks Radio. Over 90 % af befolkningen så et eller flere af de små filmspots i denne kampagne. Og derefter fulgte en naturlig afmatning i opmærksomheden. Ikke alene i befolkningen, men også hos politikere, administratorer og selv blandt mennesker, der beskæftiger sig med AIDS.

Det var baggrunden for, at Sundhedsstyrelsen i slutningen af 1990 gennemførte en ny opmærksomhedskampagne »Du skal ikke tro, du skal vide« til støtte for de mange lokale og frivillige aktiviteter, som ikke får så stor mediedækning.

Med hensyn til *viden* og *holdninger* er der også sket en del, men ikke nok. F.eks. angav ca. 30 % i en undersøgelse fra 1990, at der kunne være risiko for smitte gennem insekter, og op mod 50 % frygtede en risiko i forbindelse med brug af offentlige toiletter.

Og selv om der over en længere periode er sket en holdningsændring i retning af at undgå diskrimination og stigmatisering af smittede og syge, er der langt igen, viser undersøgelsen.

Med hensyn til *adfærd* er der sket den største ændring blandt bøsser og stofmisbrugere. Blandt de unge tyder noget på, at unge, der ikke har haft deres seksuelle debut før oplysningen om AIDS tog

rigtig fart, i højere grad efterlever budskaberne om sikker sex, end dem, der havde et seksualliv i forvejen.

Det er Sundhedsstyrelsens opfattelse, at bredt anlagte informationskampagner om AIDS er nødvendige for at fastholde befolkningens viden og opmærksomhed – uanset at kampagnerne er kostbare. Men de store kampagner kan ikke stå alene. De må bruges i sammenhæng med det øvrige oplysningsarbejde om AIDS, især CEN-LOK-kampagnerne og andet lokalt oplysningsarbejde, der kommer tættere på det enkelte menneske.

Sundhedsstyrelsen iværksatte i efteråret 1990 en plan for at evaluere informationsindsatsen. Planen er samtidig en metodeafprøvning.

Man kan nemlig ikke måle seksuelle adfærdsændringer på samme måde som f.eks. med tobak og alkohol, det vil sige i et faldende forbrug. De adfærdsændringer, som har relation til HIV/AIDS, drejer sig om seksualvaner. De er skjulte og særdeles vanskelige at belyse.

Den nye »evalueringspakke« tog sit udgangspunkt i dag- og ugebladskampagnen »Du skal ikke tro...« med undersøgelser før og efter denne kampagne. Den indeholder også kvalitative interviews af unge og gennemgang og opsamling af tidligere danske og udenlandske undersøgelser. En rapport vil foreligge i 1991.

91-aktiviteter

I denne sommer vil der bl.a. blive rettet en oplysningskampagne mod

koncerter og festivaler for at styrke den individuelle ansvarlighed i forhold til sex. Og Sundhedsstyrelsen er med i et samarbejde om uddeling af 100.000 pjecer til unge sommerrejsende, »På eventyr i Europa«. Den udleveres bl.a. gennem paskontorer og apoteker samt til Inter Railere. De sidste får pjecen sammen med nogle kondomer i en såkaldt pengekate.

I 1991-92 rettes en særlig oplysningsindsats mod folkeskolen, gymnasier og højskoler med produktioner, som er nært knyttet til undervisningen. Disse initiativer støttes af workshops for lærere. Der arbejdes også med et materialeforslag til seksualundervisningen i folkeskolen, og der vil blive bragt artikler i bladet »UNG«, som sendes ud til de ældste elever i folkeskolen.

I forbindelse med at Sundhedsstyrelsens arbejdsgruppe »HIV/AIDS på arbejdspladsen« slutter sit arbejde til sommer, vil der blive udsendt retningslinier, debatskabende videofilm og en informationsavis. Arbejdspladskampagnen forventes at starte i oktober med en OBS i TV, hvor der informeres om materialerne og lægges op til diskussion på arbejdspladserne.

Der er desuden planer om yderligere oplysning til bøsser/biseksuelle, stofmisbrugere, prostituerede og social- og sundhedspersonale.

I 1991 gennemføres der CEN-trale/LOKale kampagner i Frederiksborg amt, Viborg amt, Århus amt, Roskilde amt, Nordjyllands amt og Bornholms amt.

j-mil

AIDS-oplysning:

Kampagner skal suppleres af lokal oplysning

Inter Rail

En »pengekat« til
unge rejsende
uddeles i maj/juni
sammen med en
pjece og kondomer.

En stor del af den nye AIDS-redegørelse handler om oplysning, dels om evaluering af den hidtidige indsats, dels om den fremtidige indsats.

Befolkningens opmærksomhed om AIDS steg kraftigt fra 1986 til 1989 med toppunktet i 1988, hvor den store kampagne kørte i Danmarks Radio. Over 90 % af befolkningen så et eller flere af de små filmspots i denne kampagne. Og derefter fulgte en naturlig afmatning i opmærksomheden. Ikke alene i befolkningen, men også hos politikere, administratorer og selv blandt mennesker, der beskæftiger sig med AIDS.

Det var baggrunden for, at Sundhedsstyrelsen i slutningen af 1990 gennemførte en ny opmærksomhedskampagne »Du skal ikke tro, du skal vide« til støtte for de mange lokale og frivillige aktiviteter, som ikke får så stor mediedækning.

Med hensyn til *viden og holdninger* er der også sket en del, men ikke nok. F.eks. angav ca. 30 % i en undersøgelse fra 1990, at der kunne være risiko for smitte gennem insekter, og op mod 50 % frygtede en risiko i forbindelse med brug af offentlige toiletter.

Og selv om der over en længere periode er sket en holdningsændring i retning af at undgå diskrimination og stigmatisering af smittede og syge, er der langt igen, viser undersøgelsen.

Med hensyn til *adfærd* er der sket den største ændring blandt bøsser og stofmisbrugere. Blandt de unge tyder noget på, at unge, der ikke har haft deres seksuelle debut før oplysningen om AIDS tog

rigtig fart, i højere grad efterlever budskaberne om sikker sex, end dem, der havde et seksualliv i forvejen.

Det er Sundhedsstyrelsens opfattelse, at bredt anlagte informationskampagner om AIDS er nødvendige for at fastholde befolkningens viden og opmærksomhed – uanset at kampagnerne er kostbare. Men de store kampagner kan ikke stå alene. De må bruges i sammenhæng med det øvrige oplysningsarbejde om AIDS, især CEN-LOK-kampagnerne og andet lokalt oplysningsarbejde, der kommer tættere på det enkelte menneske.

Sundhedsstyrelsen iværksatte i efteråret 1990 en plan for at evaluere informationsindsatsen. Planen er samtidig en metodeafprøvning.

Man kan nemlig ikke måle seksuelle adfærdsændringer på samme måde som f.eks. med tobak og alkohol, det vil sige i et faldende forbrug. De adfærdsændringer, som har relation til HIV/AIDS, drejer sig om seksualvaner. De er skjulte og særdeles vanskelige at belyse.

Den nye »evalueringspakke« tog sit udgangspunkt i dag- og ugebladskampagnen »Du skal ikke tro...« med undersøgelser før og efter denne kampagne. Den indeholder også kvalitative interviews af unge og gennemgang og opsamling af tidligere danske og udenlandske undersøgelser. En rapport vil foreligge i 1991.

91-aktiviteter

I denne sommer vil der bl.a. blive rettet en oplysningskampagne mod

koncerter og festivaler for at styrke den individuelle ansvarlighed i forhold til sex. Og Sundhedsstyrelsen er med i et samarbejde om uddeling af 100.000 pjecer til unge sommerrejsende, »På eventyr i Europa«. Den udleveres bl.a. gennem paskontorer og apoteker samt til Inter Railere. De sidste får pjecen sammen med nogle kondomer i en såkaldt pengekat.

I 1991-92 rettes en særlig oplysningsindsats mod folkeskolen, gymnasier og højskoler med produktions- og nært knyttet til undervisningen. Disse initiativer støttes af workshops for lærere. Der arbejdes også med et materialeforslag til seksualundervisningen i folkeskolen, og der vil blive bragt artikler i bladet »UNG«, som sendes ud til de ældste elever i folkeskolen.

I forbindelse med at Sundhedsstyrelsens arbejdsgruppe »HIV/AIDS på arbejdspladsen« slutter sit arbejde til sommer, vil der blive udsendt retningslinier, debatskabende videofilm og en informationsavis. Arbejdspladskampagnen forventes at starte i oktober med en OBS i TV, hvor der informeres om materialerne og lægges op til diskussion på arbejdspladserne.

Der er desuden planer om yderligere oplysning til bøsser/biseksuelle, stofmisbrugere, prostituerede og social- og sundhedspersonale.

I 1991 gennemføres der CEN-trale/LOKale kampagner i Frederiksborg amt, Viborg amt, Århus amt, Roskilde amt, Nordjyllands amt og Bornholms amt.

j-mil

TEMA-DAG i Roskilde Radio.

I forbindelse med CEN-LOK kampagnen i Roskilde amt satte lokalradioen, Radio Roskilde, d. 15. marts den normale programvirksomhed ud af drift og sendte fra kl 6 morgen til kl 17 en tema-udsendelse om AIDS og kærlighed.

Radioen, der har 48.000 lyttere, forsøgte med tema-udsendelsen at sprede et budskab, som var præget af ernests alvor, men som også sigtede efter at være livsbekræftende. Radioprogrammet fik fyldig omtale før og efter i DAGBLADET Roskilde Tidende.

Elever fra Roskilde Handelskole (billedet) delte samme dag kondomer og brochurer om AIDS ud til tog-passagerer.

Sundhedsstyrelsen:

Spredning af HIV i Grønland

Sundhedsstyrelsen finder, at der er grund til bekymring over en øget smittepredning af HIV blandt heteroseksuelle i Grønland, fremgår det af en redegørelse, som d. 13. marts er sendt til Sundhedsministeriet.

Antallet af erkendt HIV-smittede i Grønland var 1. november 1990 vokset til 22. Med en befolkning på 55.000 indbyggere svarer det procentvis nogenlunde til de danske tal, men det foruroligende ved Grønland er, at tallet er nået på kun 2-3 år. Og at smitten nu primært spredes heteroseksuelt.

Denne udvikling gør forebyggelsen vanskeligere, da det er sværere at få enkeltpersoner uden gruppetilhørsforhold til at erkende og for-

holde sig til risikoen for at blive smittet med HIV.

Sundhedsstyrelsen mener, det er nødvendigt at intensivere forebyggelsesindsatsen, da de seksuelt overførbare sygdomme stadig er hyppige i Grønland. Både i 1976-77 og i 1987 har Grønland haft betydelige syfilis-epidemier. Efter et stort fald i gonoré-tilfældene er tallet nu steget igen, samtidig med at der er sket et fald i udleveringen af kondomer.

Kurven over HIV-smittede er også stigende. Iøvrigt er 30 % af den grønlandske befolkning blevet undersøgt for HIV!

Sundhedsstyrelsen foreslår en handlingsplan for Grønland med bl.a. følgende punkter:

- Udarbejdelse af grønlandsk skolemateriale.
- Kurser for lærere og sundhedspersonale.
- Oprustning af personale i sundhedsvæsenet med henblik på rådgivning og oplysning.
- Intensivering af den opsøgende virksomhed i risikomiljøer.
- Sikring af mulighed for relevant behandling på Dronning Ingrid's Hospital i Nuuk.
- Fortsætte rådgivning og oplysning om HIV-epidemien samt andre seksuelt overførbare sygdomme.
- Gentage undersøgelser om viden, holdninger og adfærd.
- Inddrage nyhedsmedier og TV i oplysningen.

j-mil

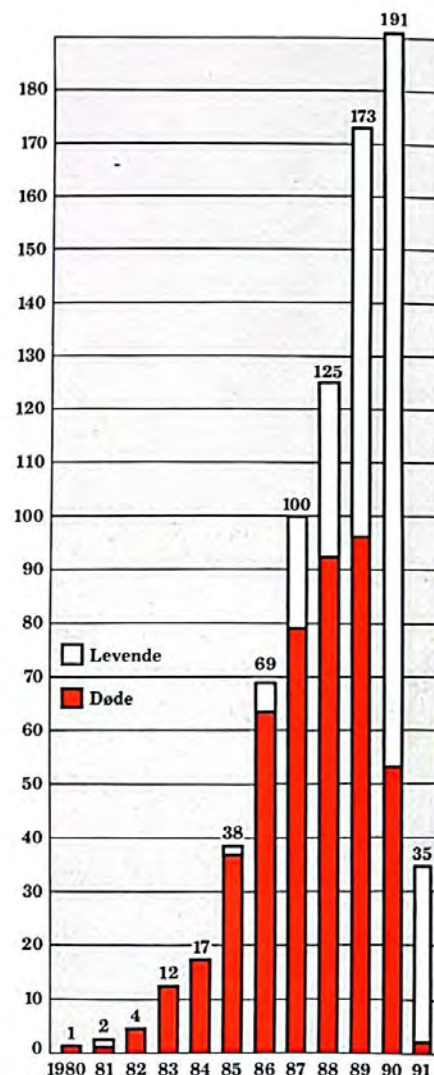
NØRRE ALLE 49
2200 KØBENHAVN N

Aktuelle tal

Anmeldte AIDS-tilfælde
i Danmark pr. 31.03 1991

Københavns kommune	301
Frederiksberg kommune	98
Københavns Amt	97
Frederiksborg Amt	37
Roskilde Amt	18
Vestsjællands Amt	18
Storstrøms Amt	17
Bornholms Amt	4
Fyns Amt	15
Sønderjyllands Amt	4
Ribe Amt	4
Vejle Amt	13
Ringkøbing Amt	9
Århus Amt	47
Viborg Amt	3
Nordjyllands Amt	13
Andet	9
	767

Smittet ved	Mænd	Kvinder
Homosexuel kontakt	584	0
Intravenøst stofmisbrug	23	12
Homosexuel kontakt og intravenøst stofmisbrug	9	0
Behandling af blødersygdom	18	0
Blodtransfusion	5	9
Heterosexuel kontakt	47	22
Fødsel eller graviditet	5	4
Ukendt smittemåde	27	2
I alt	718	49

AIDS-Nyt udgives af Sundhedsstyrelsen.

Redaktion: Niels Peter Rothgardt (ansv.), Bjørn Knudsen og Henning Jørgensen, AIDS-sekretariatet, journalist Niels Glavind, Bureau 2000 og journalist Jens-Emil Nielsen, Komiteen for Sundhedsoplysning.

Rådgivende redaktionspanel: Læge Jan Gerstoft, Rigshospitalets Epidemifdeling, AIDS-rådgiver Kirsten Madsen, AIDS-linien, læge Else Smith, Statens Seruminstitut og konsulent Jacob Øhlenschläger, Kriminalforsorgen.

Grafisk tilrettelæggelse:
Freddy Pedersen.

Oplag: 21.000 eks.

ISSN 0902-5375

En årgang af AIDS-nyt er på mindst 10 numre af normalt 12 sider. Et årsabonnement tegnes ved at sende 40 kr. til Avispostkontoret, 1535 København V på Gironr. 8 63 79 97.

Adresseændring sker ved henvendelse til posthuset.

Forsidefoto: Flemming Adelson, fra filmen »Et andet liv«.

Nærmere oplysning om AIDS fås hos:
AIDS-Linien, Tlf.: 33 91 11 19

(alle dage 9-23)

AIDS-Info-Fyn, Tlf.: 65 91 11 19

(alle dage 8-24)

AIDS-Info-Århus, Tlf.: 86 13 65 13

(alle dage 19-23)

Grønlandsproget AIDS-linie:

Tlf.: 33 91 47 43

Sundhedsstyrelsens skriftlige AIDS-materiale forhandles af Statens Informationstjeneste, Bredgade 20, 1260 København K

Køb af matr.: Tlf.: 33 92 92 28

Ekspedition af gratis materialer:
Tlf.: 33 92 92 06